

vani jezik tako možko potegnili, ki so, siti hlapčevske podločnosti, začeli sami sebe spoštovati in svoje neprodajljive pravice braniti in zagovarjati. Čujte tedaj Slovenci: „Vigilantibus jura“ (kdor budi, ga pravica doleti), — pravica se le zaspancom krati! In kaj, vam mar kaka postava prepoveduje, kakor pri odboru, tako tudi pri c. kr. oblastnijah pravice iskati in terjati, da naj vam v razumljivem jeziku pišejo? Ali vas zamore kdo siliti drugač kot po slovenski govoriti, če drugega ne znate? Kjer se pa brezvestne županstva same ptujih tajnikov in ptujega jezika poslužujejo, tam naj se vsi pošteni domoljubi zoper tako ravnanje spodobno oglasijo in saj te sramote nikar ne terpijo, da se na černo desko laški ali nemški razglasi pribijajo, da se jim v ptujem jeziku napravljene vabila itd. pošiljajo. Dokler to terpimo, privezujemo sami svoj materni jezik na sramotni steber. Terjajmo tedaj pravico! Združena prošnja — in drugzega lojalni Slovenec ne pozna — železne duri prebije, in pravici bo zmaga gotova. V tem pa, ko to veselo novico priobčujem, me stane težko kregulja odgnati, ki tare duha, ako pomislim, kako se nam, kar nam po ostri pravici gré, le po kapljicah odmerja in dolžnost hvaležnosti kakor za privolitve naklada, ker bi lahko desetkrat toliko ne prosili, ampak tirjali, kar imajo drugi narodi, in da moramo celó za slavno zmago razglašati, kar bi se nam bilo moralo samo po sebi, brez boja, dati.

Omenjeno veselo novico naznanivši naj povem še kaj več o našem deželnem odboru in zlasti o odbornikih, da se sedanja in prihodnja delavnost njihova lože presodi in ceni; zakaj veliko, da ne rečem vse, je na osebah ležeče.

Ko je v začetku našega deželnega zbora c. k. pooblastenec s svojo slovesno pričetnico, gledé na obravnavni in službini jezik, italijansko pot pokazal; se je moglo prostodušnemu poslušavcu nekako čudno zdeti, da se nobeden naših ni spomnil zlatega reka: „principiis obsta“ in da ni nikomur na misel prišlo vprašati: zakaj, na čigavo povelje, po kateri postavi se je zboru jezik manjšine oktroiral. Tako se je, ako bi se primerilo, lahko osodepoln in Slovencom škodljiv „fait accompli“ srečno v zbor eskamotiral. Pa, ker ni veselja brez kaljenja, ga tudi za naše Lahe ni bilo. Naši verli zborniki so, spomnivši se pevcovih besed: „volja popráv vam bodi in skerb, izida ni dvombe“, omenjeni formalni greh v sledečih sejah s tem popravili, da so laške zbornike ne le v principu k priznanju naše narodnosti prisilili, ampak tudi s tem, da je verli Kafol, vkljub jalovi jezi nevednega in rijavih predsodkov polnega mestnega filisterstva, možko in resno po slovenski govoril, da se je na Černetov nasvet, zahvalnica do Njih Veličanstva v obeh jezikih poslala, da se zborni zapisniki poslovenjujejo, in da so bili v poslednji seji slovenski, italijanski in — za par Nemcev in kot namestnik za slovenskega — tudi nemški jezik za obravnavne jezike spoznani.

Potem takem je, dasiravno je kot opraviški in službeni jezik italijanski ostal, vendar laški absolutizem že precej omejen, in, ako pomislimo (ker se Lahi nemškega, kot diplomatskega jezika, branijo, mi pa tudi ne posebnih vzrokov ne dovolj gorečnosti, da bi jim ga silili, nimamo), da bi notranje uredovanje v obeh narodnih jezikih veliko sitnost in težav prizadevalo: ni proti samoedinemu italijanskemu uredovanju ravno kaj posebnega ugovarjati.

Ako vse te pridobitve pregledamo, nam ne bo težko, njih važnost in sežaj spoznati, če se spominjamo Kosekovih besed:

Nepomenljiva leži nevažna peška na grivi,

Kliti začne, narase drevó, se kroži, se širi,

Krona mu prostre se v zrak, jablan na grivi stoji.

Ali bi mar, kar od peške veljá, od dušnega se-

mena, od principov žlahnih idej ne veljalo? Moč neizmerna je sklep v domoljubnih persih, sosebno ko gré za reč, ktera mora poprej ali pozneje po natornem zakonu vsem zaderžkom vkljub obveljati. In taka je z našo narodnostjo.

Kakor sploh vse polje svoje delavnosti, tako tudi njivo narodnosti je utegnil deželni zbor v svojih 6 sejah komaj poverhoma preorati in zrahljati in nekoliko tudi vsejati, poglavitne dela pa je odboru naložil, ali si jih za prihodnjič prihranil. Odbor tedaj, ki prihaja najjimenitniša deželna oblastnija, je zdaj vse pazljivosti vreden, zato se obrača vse proti sivi hiši na starem tergu, radovedno popraševaje, ali se je odbor tega že lotil, ali se je unega že poprijel? In res je na odborovem vèdenji veliko ležeče, ker več bistvenih zadev po njem rešenja pričakuje.

(Konec prihodnjič.)

## Oglas o slovenskem parlamentarnem jeziku.

**Od spodnjega Koroškega.** V 25. listu „Novic“ je rodoljub \* pravilo za slovenski govorni jezik: „Govori, kakor pišeš“ na razsodbo ponudil. To je za slovenske dele poprejšne labudske škofije, ktera je zdaj v Marburgu, z malim izjemkom le po besedah, ne pa tudi po izpeljanji novo; kajti že pred 30 leti se je v celovškem seminišču bogoslovcom naročevalo, naj se pri prepovedih ne ravna po slednjem kmečkem narečji, kamor bodo prišli, ampak naj se v tej zadevi le v Ljubljani in Celjovcu natisnjenih knjig deržijo. Večidel, če ne vsi, so se tega nauka deržali, in slišati ni bilo, da jih ljudstvo ne ume. Sme se toraj terditi, da je zdajšnji književni jezik na Koroškem in Štirnem za prostega kmeta, kakor za bolj olikane ne samo čisto umljiv, ampak tudi prijeten, kar se še iz tega spozná, da kamor v teh dveh deželah prideš in kogar v sedanjem književnem jeziku ogovoriš, se ti tudi s posebnim veseljem in neko vrojeno sposobnostjo odgovarja. Le kaki napet nemškutar, kteremu je nemščina edina lestvica do sv. nebes, jecljá ter na pol nemško na pol gorjansko bomblja. Za imenovane dve deželi bi v ponujenem pravilu: „Govori, kakor pišeš“ ne bilo kaj spremeniti, marveč želeti, naj bi se ga vsi hitro poprijeli.

Iz tega pravila se pa lahko spozná, da bo treba tam pa tam nekoliko od svojega odstopiti, kajti drugače ni mogoče, jedno narečje za celo Slovenijo dobiti. Kdor dobro prevdari, da v složnosti vseh Slovanov in v marljivem delovanju na književnem polji, ne pa v sedanjem bečkem državnem zboru leži kal prihodnje sreče in veljavnosti naše, in da le neka sebičnost je kriva, da smo sedaj v politiskem in narečnem oziru tako čudno razkropljeni in razkosani — kdor to temeljito presodi, bo rad nekoliko od svojega sedanjega narečja odstopil in odstopljeno na žertvenik naše domovine položil. Pri tem se ne sme terditi: moje narečje je najlepše; ono se mora za govorni jezik cele Slovenije povzdigniti, ampak vsi moramo tudi z vso močjo na to vleči, da se kolikor in kakor hitro mogoče z vsemi drugimi Slovani združimo. Sedaj je treba nauk spolniti, ki ga je umirajoči oče svojim sinom dal, ko so se okoli njega tužni zbrali zato, da jih po očetovi smerti nihče branil ne bo. „Prinesite, jim oče reče, snop šibic“. Sini prinesó zvezane šibice, in oče jim velevala snop prelomiti. Pervi sin dené snop na koleno, se napenja; al prelomiti ga ne more. Po tem skuša drugi, tretji, pa snop le nezlomljen ostane. Sedaj rekó očetu, da snopa prelomiti ne morejo. Oče pa jim reče: Prerežite vez, koja šibice vkup derží, in skušajte vsako po sebi zlomiti. Sini storijo in hitro so vse šibice zlomljene bile. „Glejte, otroci! to vam naj bo nauk, kaj naj bi storili, da nas nihče pokončal ne bo. Ostanite združeni, kakor šibice v snopu“, reče oče.

Naj bi se toraj slednji Slovenec tega tvegala, kar ponujenemu pravilu v svojem narečji nasprotnega ima; tedaj



nas jedno splošno narečje vezalo bode, književno delo pojde hitro spod rok, kakor nam je slavni Matija Majar že davno dokazal, in peklena moč nas užugala ne bo.

V 27. številu „Novic“ se je gosp. J. G. oglasil in nam na noge stopiti rekel, pa ne že sedaj govoriti kakor pišemo, ampak še le poprej jezikoslovne pravila preiskovati. Ako gosp. J. G. družega ne misli, kakor da bi se samo tiste pravila v slovnici prenašale ali celo opustile, ktere vele-vajo, na pr. I za V ali O zgovarjati, kakor je to v nekterih krajih nepotrebna navada, smo gotovo tudi v tem kraju nje-gove misli; kajti za pervence je v resnici težko vselej hitro vediti, kadaj bi se moral I za V ali O izgovarjati ali kadaj v njegovem izvirnem glasu vzeti; in neumno se mi zdí, I drugači izgovarjati, čeravno bi znal kdo terditi: „piši, kakor govoriš“, kajti ako bi to pravilo: „piši, kakor govoriš“ ob-stalo, bi se nikdar združiti ne mogli.

Zdi se mi torej, da bi v drugih jezikoslovnih pravilih razun imenovane kake preiskave ne bilo potreba, temveč se je bati, da bi ta preiskava le mnogemu in dolgotrajnemu prepíranju priložnost dala. Verh tega ne smemo prezreti, da so sedanje pisne opravila že tako po Dobrovškem po-snete, da se po njih drugim Slovanom bližamo, kar bi mo-ralo zdaj naše geslo biti. Sedanje napake našega pisnega jezika tudi niso toliko tehtne, da bi se bati bilo, parlamen-tarni jezik se nam bo poderl, ako se jih že sedaj ne ognemo. Bistvene premembe naše sedanje pisave že tudi zato do-pustljive niso, ker bi potem vse dosedanje slovarje in druge knjige spremeniti morali, kar bi pa zopet veliko časa in potroškov trebalo, našim nasprotnikom pa lepo priložnost dalo, nam sponašati nestanovitnost.

Naglas za zložene besede je v mnogih krajih res razločen, tako na pr. pravijo pod Celjem: jágode, na spodnjem Koroškem pa: jagóde in tako več drugih besed, pri kojih se naglas premika. Tako bo torej kako kratko, za vse primerljeje neoverzljivo pravilo za naglas skovati. Po velikem številu takih naglasnih pravil bi se morda že dalo to doseči, al kaj da nauk slovenščine bi se potem vendar ne pospešil, ampak le zaviral. Le kaj lahkega, hitro pri slednji priložnosti rabljivega se mora zdaj skraja vpeljati, kaj takega, kar bi sedaj pomagalo, v poznejih časih pa nič kaj ne kazilo in na poti ne bilo, kadar bi se slovenščina že uterdila in se kako boljši naglasno pravilo iznajdlo. Ogorski Slovenci, Hervatje, Krajci, Štirci in Ko-rošci govorijo počasi in zrekajo slednji glasnik slišljivo, ter veržejo le na stisnjene, to je, take zloge (Silbe), kateri so iz več glasnikov skupaj potegnjeni, vekši naglas, na pr. pojó namesto pójejo. Iz tega bi se dalo naglasno pra-vilo za govorni jezik tako povzeti: „Zgovarjaj sleherni glasnik slišljivo in le stisnjeni zlogi dobijo naglas.“ Da s tem pravilom le samo parlamentarni, ne pa tudi pesniški jezik shajati zamore, ni treba tukaj kazati, saj se tukaj tudi le samo za parlamentarnega skušamo.

Nadjeti se je, da nam bojo izverstni pesniki kaj bolj-šega za naglas oznanili.

M. P.

## Dopisi.

**Iz Gradca.** V 18. listu štajarske kmetijske družbe „Wochenblatt“ naznanja vodstvo štajarske svilorejne družbe, da gospod Rochel et Comp. (Hauptwachplatz) v imenu te družbe nakupuje na Štajarskem pridelano galetu in plačuje funt po 1 gold. 20 kr. take sorte, ktere gré manj ko 300 mešičkov na 1 funt, — 1 gold. 5 kr. za take od 300 do 350, — 1 gold. 10 kr. za 350 do 400, — 1 gold. 15 kr. za 400 do 450, — 1 gold. pa za take, kterih gré čez 450 na en funt. Pri pomorjenih galetah se deseti del te cene več plača. Za galetu v družih deželah (ne na Šta-jarskem pridelano) se plača 10 kr. manj pri funtu.

**Od Drave in Savine.** č+ž+š. — Pred kakimi 6 ali 7 leti smo podpisavali darove za slovensko vladikovino, ki

se je resnično pred dvema letoma v Mariboru za štirské Slovence osnovala, nekaj za vladikovo poslopje, nekaj za popravek in ponov stolne cerkve, tudi za bogoslovsko se-menišče in neke druge potrebe. Rado in obilo se je pod-pisalo ter darilca na cerkve in doma žertvenik položile, da bi omika našega ljudstva toliko lože in hitreje napredovala. Čakali smo in šče čakamo, da bi se račun razglasil, ko-liko se je vsega nabralo in na kaj vse porabilo. Taki ra-čuni zaupnost budijo in vsak darovnik rad zvé, kako se njegovi beliči upotrebé; šče imamo dosti popravljati in na-pravljati, zato bo menda treba prihodnje tudi šče poterkati. Prosimo tedaj dotičnega gospoda ali gospode, da nam na kratkem očitno naznané, koliko se je zbralo in na kaj so se penezi potrosili.

**Iz Haloz.** Kakor je znano, imajo duhovniki labodske vladikovine vsako leto enok po večih krajnih središčih ali dekanovinah shod, kder se na pitanja (vprašanja) leto po-prej od vladíštva dani odgovori prebirajo, in ako bi kdo imel kaj opaziti, sme pregovoriti ter svoje inačise ali na-sprotno mnenje okrepiti. Po odgovorjenih pitanjih šče pred-sednik shodnike popraša, je li ne bi imel kdo kakega no-vega vprašanja ali želje razkriti; potem se zapisnik podpiše, dnevnicé zmoliijo in shod dokončá. 16. malega serpna smo tudi na Ptují imeli tak shod; 34 slovenskih duhov-nikov je v minoritski obednici okoli dolge mize sedelo. Neka skrivna radost sprehaja človeka vidé se v družtvu toliko domačih sobratov, kjer se je močí prej in po dogo-voru urednem o raznih predmetih, o razmerah raznih krajev, okolic, o narodnih overah ali napredku spominjati ter dru-živnost oživljati, ktere nam je treba osebujo v sedašnji dōbi, da se v vsem dobro sporazumemo, zedinimo. Tem shodom bi želeti bilo malo več živnosti, zanimavnosti in deleživnosti od vsakega posamnega shodnika, potem pa, da se zapisnik glasno prebere in šče le tedaj na podpis po-nudi. Edina sprememba se mi prepotrebna zdí, in ta je shodni jezik, kateri bodi konči zvečinoj slovenski; ako se kak korenjak hoče poslaviti z rimljansko besedo, poslavi se; vsej je pri nas cerkveni jezik, čeravno sedaj mertev, nenaroden. Cerkev je bila od perve dobe narodna, njeni učeči udje narodni, iz naroda, ker njihova naloga je bila in je narod podučevati; tedaj cerkev brez naroda je ravno taka praznost, kakor beseda brez naroda in tuja beseda kakor službeni jezik narodnih učnikov in urednih opravil v tujščini. Zakaj bi se mi Slovenci, slovenski duhovniki, ki slovensko čredo pasemo, v shodih pogovarjali in opirali na besedo, na ktero je Luter sv. pismo obernal in spreobernal, na besedo, v kateri se našim na pol omikancem vero in nravnost morivne ter poprek polzke knjige ponujajo; ni li dostojnejše, poštenejše, primernejše, da se naslanjamo na prelepo besedo, v kateri sta naša verska učnika sv. Ciril in Metod sv. pismo gladko predstavljeno in neskvarjeno že pred 1000 leti ljudstvu prebirala, — v besedi, v kateri so slo-venski vojvodi prisegali na knežkem prestolu sedé vernost svojim podložnikom, — v besedi, v kateri nas je mila mati najpervlje nagovarjala Boga častiti in ročice proti sv. ne-besom vzdigati učila, — v besedi, v kateri oče ali mati slovó od sveta jemaje svoje otročiče opominja na poštenost ter je blagoslavlja, — v besedi, ktero je Bog slovenskemu narodu izročil, in to božje zročilo moramo neoskrunjeno ohraniti? Če nakanimo razumniki biti in ostati, ravnajmo razumno, in ne tako, da bi se nam lahko vés omikan svet posmehoval, in res ne brez dostojnega vzroka. Obilo častitih gospodov duhovnikov in jaz mislimo, želimo in prosimo pre-častito vladíštvo labodsko, da blagovoli določiti, naj se v pri-hodnje v takih shodih odgovori spisujo in pogovarja v na-rodnem slovenskem jeziku, ali ako se komu poljubi, v latinskem. Sami bodemo se urili v materinščini, ter ji če-dalje lepšo obliko davali, gladko o raznih predmetih go-vorili, kakor se zvestim slave sincom dohaja. — Moj učeni prijatelj, pridši unidan iz Maribora, mi je veselo novico